Secțiunea 2

The making of Dealu Frumos

Muz. dr. arte viz. Claudia Popescu

Centrul din Centrul Țării

Nu mă voi referi aici la geneza așezării sau a clădirilor din ansamblul fortificat ci la o construcție mai efemeră, baza de cercetare a Universității de Arhitectură și Urbanism Ion Mincu de la Dealu Frumos.

Aceasta a apărut din dorința ca Universitatea să fie relevantă la nivel european, având dotări similare cu alte școli de arhitectură. Școala Tehnică Superioară de Arhitectură din Madrid deține în Boceguillas un centru similar cu CSAV Dealu Frumos (Centro de Investigación para la Arquitectura Tradicional).

Centrul de studii de la Dealu Frumos a apărut și ca o continuare firească a secției de restaurare de la Sibiu. Această secție trebuia, în planul inițial, să reunească: o secție de mobilier tradițional, una de restaurare de arhitectură și una de urbanism și administrație publică (vezi: MAC 80). Din păcate secția de mobilier tradițional nu a mai apărut. În 2003 abia a fost înființată Facultatea de Arhitectură de Interior.

Facilitățile didactice create la Sibiu și Dealu Frumos au fost printre ultimele inițiative ale lui Emil Barbu Popescu în calitate de rector. Ca răspuns la „angajamentul ferm al UAUIM pentru îngrijirea completă a unei biserici fortificate", episcopul Cristoph Klein, conducătorul Episcopiei Evanghelice C.A. a propus preluarea Bisericii Fortificate de la Dealu Frumos. Contractul de comodat a fost semnat în 2003 pe o durată de 25 de ani (2028). Centrul de Studii în Arhitectură Vernaculară (inspirat de CCPEC) a fost gândit în legătură cu Dealu Frumos, pentru cercetarea patrimoniului vernacular de aici și de aiurea.

Disponibilitatea bisericii fortificate care avea nevoie de întreținere a fost văzută ca o oportunitate. UAUIM dispune astfel de ansamblul bisericii fortificate

de la Dealu Frumos (jud. Sibiu), unde se desfășoară o parte a practicii precum și un număr de manifestări cu caracter didactic, profesional și cultural: workshop-uri internaționale, tabere studențești etc. (Raportul de evaluare al ARACIS)

Activități desfășurate în perioada 2004-2020

Anul 2004 se încheie cu recepția lucrărilor de consolidare și renovare a cetății, corpul de nord și zidurile exterioare, proiect elaborat de prof. dr. ing. Mircea Crișan și asist. dr. arh. Adrian Crăciunescu, în cadrul Centrului de proiectare, expertiză și consultanță al UAUIM.

În mai 2005 se decopertează tencuiala din Căminul studențesc și se montează compartimentări din rigips pentru amenajarea dormitoarelor studențești.

În 2005 Centrul de Conferinte „Dealu Frumos" invita sponsorii care puteau susține refacerea și remodelarea sa.

În 2005 începe consolidarea cetății Dealu Frumos, prin finanțarea expertizei tehnice MLPAT.

În octombrie 2006 se desfășoară șantierul de renovare a fațadelor și interioarelor din Școala Săsească.

În 2006 a început seria Atelierelor Româno-Spaniole de Arhitectură, desfășurate în cadrul Centrului de Studii de Arhitectură Vernaculară de la Dealu Frumos cu sprijinul profesorului Javier de Cárdenas, al lui Codina Dușoiu și Beatrice Jöger. În cele 10 ediții ale atelierelor (2006-2015) au fost invitați o serie de profesori și specialiști din Spania, România și America Latină. Doar atelierele din 2006 și 2008, s-au desfășurat (și) la Dealu Frumos.

Gospodăria Casa Verde a fost cumpărată în contextul atelierelor româno-spaniole.

În perioada 2005-2007 dl. Sergiu Nistor (directorul CSAV) a fost comisar guvernamental pentru Programul Sibiu Capitală Culturală Europeană 2007.

29 august-7 septembrie 2007: Tabăra de creație de la Dealu Frumos - Ediția I

În 2009 s-au făcut trei sondaje arheologice în exteriorul bisericii evanghelice din Dealu Frumos și a fost identificat fostul portal de sub turnul de vest.

În 2011-2014 are loc conservarea și restaurarea Bisericii Evanghelice din Dealu Frumos.

În august-noiembrie 2010 s-a desfășurat proiectul „Patrimoniu vernacular rural și identitate locală" finanțat AFCN, coordonat de conf. dr. arh. Sergiu Nistor. Acesta a avut ca produs amenajarea în "vechea școală săsească" din Dealu Frumos a unei expoziții cu obiecte etnografice săsești (o parte dintre ele provenind din Biserica evanghelică din Dealu Frumos). Principalul obiectiv a fost elaborarea și

testarea (pentru prima dată în România) a unei metode de catalogare integrată a valorilor patrimoniului vernacular rural (mobil și imobil) cu scopul punerii în valoare a acestui patrimoniu.

În perioada 2012-2016 au fost organizate o serie de ateliere de mobilier în colaborare cu Facultatea de Ingineria Lemnului, Universitatea Transilvania, Brașov și New Design University St. Polten. Acestea au realizat mobilier nou de inspirație vernaculară dar nu s-au ocupat cu restaurarea. În 2017 și 2018 aceste ateliere au fost mutate la Târgu Lăpuș.

În mai 2016 Facultatea de Arhitectură de Interior a organizat Atelierul Româno-austriac.

10.10.2016 se decide preluarea de către U.A.U.I.M. prin donație a corpului de clădire Anexă din beton (P) în suprafață de 114mp, situat în incinta proprietății SC CCPEC București SRL (sala de mese a Gospodăriei Verzi)

9-17 Iulie 2017 Workshop Dilema Satelor Săsești

17-24 Sept 2017 Workshop ,,Spatiul Sacru", Augustin Ioan, Ionel Ștoc

16-23 iulie 2018 Workshop Dilema Satelor Săsești

iulie 2018 Worksop la Dealul Frumos împreună cu TU Wien

9 - 14 iulie 2018, Școala de Vară în colaborare cu TU Wien

În 2017 Conf. dr.arh. Liviu Gligor s-a ocupat cu proiectarea și susținerea logistică a amenajării grajdurilor

În 2019 conf. dr. arh. Liviu Gligor s-a ocupat de proiectarea faza DALI, DTAC și PT - amenajarea anexelor (grajdurilor) imobilului Casa Verde din Dealu Frumos.

În 2020 este achiziționată o instalație solară pentru prepararea apei calde menajere și instalație solară fotovoltaică dar pentru restaurarea anexelor (pe

care acestea trebuiau montate) nu s-au depus oferte în SICAP începând din 2019.

În 2018, data interviurilor pentru monografia "MAC 80", baza de cercetare funcționa deja de 12 ani (din 2006). Dar ateliere de meșteșuguri tradiționale asociate cu restaurarea de piatră, fier, lemn nu fuseseră organizate până atunci. Ele au fost posibile odată cu prima școală de vară organizată în colaborare cu CSAV și CRA – Sibiu în 2021.

Activități desfășurate în perioada 2021-2025

La Dealu Frumos au avut loc ateliere de restaurare de arhitectură, dar acestea aveau un caracter teoretic. Studenții nu au fost implicați în activități practice de restaurare până la Școala de vară din 2021. În Muzeul ASTRA a fost organizat un atelier de fierărie tradițională pentru studenții secției de la Sibiu (în 2012). Tot cu studenții secției de la Sibiu, în colaborare cu SINECON srl a fost schimbat / restaurat lemnul drumului de strajă al turnului de vest (catul de apărare), în cadrul procesului de restaurare a bisericii. O altă particularitate a atelierelor și școlilor de vară organizate la Dealu Frumos până în 2021 a fost că ele nu au depășit durata de o săptămână.

Școala de vară de la Dealu Frumos (2021-2025) a încurajat o schimbare de perspectivă: a apropiat studenții de începuturile practicii arhitecturale (tehnici,

materiale, manualitate) și i-a provocat să vadă cum este privită profesia lor de alte discipline (antropologie, istorie, restaurare).

16-29 august 2021 este organizată Școala de vară a UAUIM Schonberg live-studio la Dealu Frumos, în parteneriat cu OAR Sibiu-Vâlcea. A inclus 3 excursii documentare și 7 prelegeri. S-au realizat 3 ateliere:

1. Atelierul de dulgherie coordonat de Sebastian Bethge (restaurator dulgher) a refăcut o parte a structurii uneia dintre șurile din gospodărie (partea din spate), folosind tehnici tradiționale. Elementele din lemn realizate au fost montate la sol și nu în clădire care a fost considerată nesigură, motiv pentru care intervenții mai ample asupra șurii nu au fost întreprinse.

2. Atelierul de zidărie și detaliere tehnică coordonat de Liviu Gligor a realizat completarea lacunelor zidăriei din zona de soclu a grajdurilor din gospodărie.

3. Atelierul de proiectare condus de Cristina Constantin (arhitect și scenograf) s-a finalizat cu propuneri de refuncționalizare a șurii, macheta șurii, prelegeri și expoziție.

28 iulie - 10 august 2022, a doua ediție a școlii de vară ”IMUAU Summer School”. Restaurarea porții vechi a gospodăriei și înlocuirea ușilor de grajd precum și a pieselor metalice ale acestora, restaurarea băncuței de lemn din curte, restaurarea ușii gospodăriei. A inclus 4 excursii documentare, 7 prelegeri, o expoziție de final și 2 ateliere:

1. Atelierul de tâmplărie (Sebastian Bethge): Uși pentru grajduri, poarta și băncuța din curte;

2. Atelierul de fierărie (Zaharia Păcală): Feronerie tradițională pentru ușile de grajd și poartă.

10-16 august 2022, Workshop de fotogrametrie în cadrul proiectului cultural

”Tradiție și tehnologie – Documentarea digitală a Ansamblului Bisericii fortificate din Dealu Frumos”. Rezultat: modelul digital al Ansamblului Bisericii Fortificate din Dealu Frumos și alte modele digitale (șurile, niște obiecte din Muzeul Satului).

În 2023, în parteneriat cu asociația Monumentum au fost realizate reparații în regim de urgență la turnurile de sud-est, nord-vest și zugrăveli interioare la corp anexă est ale ansamblului fortificat al bisericii evanghelice din Dealu Frumos. O parte din costurile legate de instruirea teoretică a participanților la reparații au fost suportate în cadrul proiectului cultural: Tradiție și tehnologie – Tehnici de restaurare și vizualizări VR, Dealu Frumos, 25 iunie–15 iulie 2023.

16-30 iulie 2023, Școală de vară Schönberg 2023. Reamenajarea dormitorului din cadrul Căminului Bisericii Fortificate, montarea parțială a structurii din lemn pentru bucătăria Gospodăriei, demontarea vechii structuri, restaurarea ușilor și a unui oblon ale Gospodăriei Verzi din Dealu Frumos, montarea noilor zăvoare

pentru poarta Gospodăriei Verzi. A inclus 8 prelegeri, 6 excursii și 5 ateliere:

1. de tâmplărie: restaurarea ușilor și a unui oblon

2. de dulgherie: chertări în lemn, cuie de lemn, finalizarea căpriorilor, moazelor și ridicarea structurii bucătăriei, baterea laților și montarea (provizorie) a țiglei tradiționale (manuale)

3. de fierărie: cuie tradiționale și alte elemente din fier (podoabe, chei, balamale, zăvoare)

4. și 5. de dansuri tradiționale (la Căminul Cultural din Șona la invitația Ambulanței pentru Monumente - Transilvania Sud) și de brutărie tradițională (în cuptorul din Gospodăria Casa Verde).

4-10 septembrie 2023 Workshop International Architectural Conversion – The Future of the Saxon Fortified Churches of Transylvania (UAUIM și Barcelona School of Architecture)

8-28 iulie 2024, IMUAU Summer School 2024. Restaurarea pardoselii

dormitorului din Biserica Fortificată. Implementarea în execuție a soluției câștigătoare în urma concursului studențesc de remodelare a volumului bucătăriei Gospodăriei Casa Verde din Dealu Frumos ca intervenție nouă în context vernacular. Se montează exteriorul bucătăriei și se demontează instalațiile electrice și sanitare existente.

Sunt organizate 3 excursii documentare și 3 ateliere:

1. Atelierului de tâmplărie, dulgherie: chertări, cuie de lemn, închidere cu scândură și detalii pentru deschideri, inclusiv elemente mobile.

2. Atelierului de zidărie din piatră cioplită cu mortar din var: soclu pentru construcția din lemn.

3. Atelierul de fierărie: podoabe, ornamente, cuie tradiționale

8-18 iulie 2025, IMUAU Summer School 2025. Este interzis accesul studenților în Gospodăria Casa Verde. Atelierele de fierărie și dulgherie se mută la Apoș, respectiv la Apold, la atelierele meșterilor. Studenții nu mai pot lua parte la procesul de construcție al bucătăriei Magic Wooden Box. Sarcina de amenajare a interiorului bucătăriei cade în sarcina echipei de proiect împreună cu un meșter local.

1. Atelier de fierărie la Apoș, Fierăria Albastră, Ovidiu Miclea (24 participanți, piese mobile pentru fațada bucătăriei de vară a Gospodăriei Verzi, ornamente, cuie).

2, 3. Ateliere de dulgherie- tâmplărie și zidărie la Biserica evanghelică fortificată din Apold, Casa Apold, Sebastian Bethge (24 participanți, capre, îmbinări de lemn, intervenții asupra unui zid de piatră al cetății).

4. Atelier de peisagistică, Ana Horhat, platformă din cărămidă recuperată în

curtea Cazinoului Ofițerilor Imperiali din Dealu Frumos (24 participanți)

5. Atelier antropologie, Dealu Frumos, Laura Panait, imaginare grafică a comunității și peisajului (40 de participanți, materiale pentru expoziție).

6. Atelier de ceramică și pictură, Marilena Negulescu (40 de participanți, piese de ceramică, desene, acuarele)

Natura intervențiilor publice este să îmbrățișeze neprevăzutul, să fie deschise la schimbări și reinterpretări. Intervenția în spațiul rural are multe necunoscute și neprevăzute pe care, uneori, le putem folosi ca resurse pentru deschiderea către comunitate. Regulile au fost schimbate în timpul jocului în 2025 din considerente administrative și a trebuit să regândim atelierele studenților în afara Gospodăriei Casa Verde. Am luat asta ca pe o oportunitate de a ne implica în viața comunității prin atelierele de ceramică, desen, antropologie și peisagistică. Implicarea comunității a existat. Dar nici primăria și nici antreprenorii locali nu au înțeles avantajele pe care o școală de vară le poate oferi pe termen lung: atragerea de turiști, stimularea dezvoltării durabile, crearea unor exemple de restaurare / conversie pentru oamenii din comunitate.

Epilog

Organizarea unei școli de vară este un management de proiect, fiind similară pe undeva cu elaborarea unui proiect de arhitectură. Pregătirea precedă activitatea practică iar învățarea nu se termină odată cu terminarea activității / a proiectului. Odată ce ceva există el influențează și modul în care gândim iar existența, chiar de scurtă durată, a centrului de la Dealu Frumos ne-a deschis noi orizonturi.

Longevitatea Bauhaus s-a datorat scurtei sale existențe care i-a asigurat o tinerețe eternă. Nu putem decât să sperăm același lucru și pentru Dealu Frumos care se apropie de sfârșitul contractului de comodat (2028). Generații de studenți ai Universității au fost la Dealu Frumos începând din 2006 și au văzut cetatea și Gospodăria Verde în diferite etape. Iar școlile de vară, atelierele și alte manifestări desfășurate la Dealu Frumos au devenit o parte din Memoria Școlii de Arhitectură.